

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 347.734

Бригінець Олександр Олексійович

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова*

Bryhinets Oleksandr

*Doctor of Law, Professor,
Professor of Constitutional, Administrative and Financial Law Department
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

ORCID: 0000-0003-4058-7566

Василюк Дмитро Володимирович

*аспірант кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

Vasyliuk Dmytro

*Postgraduate Student of the
Open International University of Human Development "Ukraine"*

ORCID: 0009-0006-0540-9819

**ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ДЕРЖАВ**

**TOOLKIT FOR FINANCIAL AND LEGAL REGULATION OF THE
ACTIVITIES OF CREDIT ORGANIZATIONS OF EUROPEAN STATES**

*Анотація. Об'єктивні процеси глобалізації, що прискорюються
розвитком цифрових технологій, істотно впливають на фінансовий ринок як*

у швидкості здійснення його учасниками операцій, так і його структури, появою нових фінансово-правових інструментів, частина з яких звертається у віртуальному просторі та емітується комп'ютерними програмами, появою нових гравців, послуг та способів ведення бізнесу, що загалом виступає новим чинником потрясінь у фінансовому секторі та змінює профілі ризиків кредитних організацій та у запровадженні нових інструментів фінансово-правового регулювання. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що швидке соціально-економічний розвиток призвело до збільшення розриву між правовою теорією та реальністю. В результаті стає все складніше об'єктивно оцінити, чи відповідає ухвалена країнами світу політика фінансово-правового регулювання фундаментальним цілям стимулювання зростання фінансового ринку та розвитку конкуренції, і чи заснована ця політика на реалістичній картині ринку. Застосування інструментів фінансово-правового регулювання діяльності кредитних організацій з урахуванням прийняття рішень на основі моделі регресії, що дозволяє передбачати кризові явища у галузі і швидшими темпами адаптувати рівень регулювання, враховуючи трансформацію фінансового ринку як розвинутих країн.

Ключова зміна полягає у новій ролі, яку починають виконувати регулятори: тепер вони не лише реагують на зміни ринку, формуючи та встановлюючи нормативну базу учасникам, а й стають центральним джерелом та визначальним інструментом ринкових змін. Таким чином, беручи до уваги темпи зростання цифрової економіки, впровадження цифрових технологій, появи нових гравців на ринку, посилення процесів глобалізації та консолідації капіталів кредитних організацій, можна говорити про структурну трансформацію українського фінансового ринку, що відбувається. У поєднанні з радикальною зміною ролі самих регуляторів в

умовах трансформації фінансового ринку, це явище викликає низку наукових питань.

Ключові слова: кредит, кредитор, банк, баланс інтересів, банківська система, відповідальність, Базельський комітет з банківського нагляду, Європейська система фінансового нагляду.

Summary. *The objective processes of globalization, accelerated by the development of digital technologies, significantly affect the financial market both in terms of the speed of operations by its participants and its structure, the emergence of new financial and legal instruments, some of which are accessed in virtual space and emitted by computer programs, the emergence of new players, services and ways of doing business, which in general acts as a new factor of upheavals in the financial sector and changes the risk profiles of credit organizations and in the introduction of new instruments of financial and legal regulation. The relevance of this study is determined by the fact that rapid socio-economic development has led to an increase in the gap between legal theory and reality. As a result, it becomes increasingly difficult to objectively assess whether the financial and legal regulation policies adopted by the countries of the world meet the fundamental goals of stimulating the growth of the financial market and the development of competition, and whether these policies are based on a realistic picture of the market. The application of tools of financial and legal regulation of the activities of credit organizations, taking into account decision-making based on the regression model, which allows predicting crisis phenomena in the industry and adapting the level of regulation at a faster pace, taking into account the transformation of the financial market as developed countries.*

The key change lies in the new role that regulators are beginning to play: they now not only respond to market changes by shaping and setting the regulatory

framework for participants, but also become the central source and defining instrument of market change. Thus, taking into account the rate of growth of the digital economy, the introduction of digital technologies, the appearance of new players on the market, the strengthening of the processes of globalization and capital consolidation of credit organizations, we can talk about the ongoing structural transformation of the Ukrainian financial market. In combination with a radical change in the role of the regulators themselves in the conditions of the transformation of the financial market, this phenomenon raises a number of scientific questions.

Key words: *credit, creditor, bank, balance of interests, banking system, liability, Basel Committee on Banking Supervision, European System of Financial Supervision.*

Метою статті є визначення інструментарію фінансово-правового регулювання діяльності кредитних організацій держав членів Європейського Союзу.

Постановка проблеми. Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що швидке соціально-економічний розвиток призвело до збільшення розриву між економічною теорією та реальністю. В результаті стає все складніше об’єктивно оцінити, чи відповідає ухвалена країнами світу політика фінансово-правового регулювання фундаментальним цілям стимулювання зростання фінансового ринку та розвитку конкуренції, і чи заснована ця політика на реалістичній картині ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження інструментарій правового регулювання діяльності кредитних організацій європейських держав та адаптація до українського законодавства відображено у працях відомих зарубіжних вчених, як: Арнольд М. [16], Бейрн

Д. [10], Геріг Т. [15] та інші. Також зазначена проблематика розкривається у таких авторів, як: Аванесова І.А. [1], Баклан О.В. [2], Гайворонський В.Д. [3], Домбровський В. С. [4], Ковалів М.В. [5], Сігайлов А.О. [6], Сідак М.В. [7], Сторожук І.П. [8], Тімашов В.О [9] та інших.

Завданням статті є аналіз та узагальнення інструментів фінансово-правового регулювання діяльності кредитних організацій в Європейських державах.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Проблема визначення інструментарію фінансово-правового регулювання кредитних організацій в Європейських державах необхідно визначити з урахуванням специфіки сучасних викликів національній економіці в сучасних непростих умовах.

Методологія. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано сучасні методи дослідження: формально-логічний, компаритивний, синтезу, аналізу. Також було використано системно-структурний метод для визначення сутності та роботи кредитної організації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У нормативно-правових документах Європейського Союзу кредитна організація (credit institution) розуміється як підприємство, яке веде діяльність із залучення депозитів чи інших коштів від будь-яких третіх осіб і з надання кредитів від імені. У рамках цієї роботи розглянемо сучасні інструменти регулювання банківської діяльності як пункт відліку було обрано 2011р., оскільки розвиток банківського законодавства Європейського Союзу з 2011р. відбувався на тлі глобальної фінансової кризи 2007-2009 рр. та подальшої кризи Єврозони, яка виявила стурбованість пруденційним становищем банків Єврозони та пов'язаних з цим загроз фінансової стабільності в Єврозоні та за її межами. Законодавчу відповідь на

кризу Єврозони можна охарактеризувати як таку, що складається з двох різних підходів. По-перше, було проведено термінову та необхідну операцію з порятунку постраждалих економік та банків Єврозони. По-друге, більш фундаментальна реструктуризація основ фінансового нагляду в цілому була визнана необхідною для запобігання повторенню кризи, при цьому глибша європейська інтеграція в багатьох областях розглядалася як довгострокове вирішення проблем, що виникають внаслідок європейського валютного союзу. В основі законодавства у сфері фінансових послуг та банківського регулювання закладено підхід Ламфалуссі (Lamfalussy approach), тобто чотирирівневу процедуру, яка прийнята з метою розробки та затвердження законодавства в Європейському Союзі. З 2009р. також було скасовано систему «Комітетів третього рівня», натомість було сформовано Європейську раду з системних ризиків (European System Risk Board, ESRB), яка відповідає за макропруденційний нагляд, та Європейську систему фінансового нагляду (European System of Financial Supervision, ESFS) [1].

Розглянемо докладніше законодавчі акти Європейського Союзу, які впливають на регулювання кредитних установ. У період з 2006 - 2013 роки основним законодавством Європейського Союзу щодо пруденційного регулювання банків, був пакет Директив з вимог до капіталу (CRDI), доповнений та змінений додатковими директивами, відомими як CRD II та CRD III. Однак зміни цього режиму були потрібні в рамках міжнародної програми Базель III, яка була центральним елементом спроби Базельського комітету усунути недоліки докризової нормативної бази. CRD IV встановлює пруденційні правила для банків індивідуальної та консолідованої основі, включаючи індивідуальні та консолідовані вимоги до капіталу та ліквідності. Консолідований нагляд, загалом, здійснюється щодо груп або підгруп, очолюваних материнськими підприємствами, зареєстрованими у

Європейській економічній зоні (далі - ЄЕЗ) . Повна реалізація вимог до капіталу та ліквідності CRD IV була здійснено до 1 січня 2019 р. (хоча національні регулюючі органи зберігають обмежену свободу дій щодо використання перехідних положень щодо певних відрахувань із власних коштів до 2024 р.). Грунтуючись на CRD IV і роблячи подальші кроки завершення створення банківського союзу, CRR II та Директива CRD V (разом - CRD V) були введені для внесення значних змін до CRR та Директиву CRD IV відповідно. CRD V була спочатку запропонована як частина пакету заходів щодо зниження ризиків, опублікованого Комісією 23 листопада 2016 р., який також включав поправки до Регламенту щодо єдиного механізму врегулювання (Регламент SRM) та Директиві про відновлення та врегулювання банків (BRRD).

За допомогою відповідних законодавчих пропозицій Комісія поставила перед собою мету усунути решту слабкі місця у фінансовій системі та реалізувати деякі нездійснені положення, необхідні для забезпечення стійкості, які нещодавно були остаточно затверджені Базельським комітетом з банківського нагляду (BCBS) та Радою фінансової стабільності (FSB). Заходи в пакеті реформ, які враховують міжнародні стандарти, включають: 3-відсотковий обов'язковий коефіцієнт левериджу для всіх компаній, що входять до сфери дії CRD IV, щоб не дозволяти установам брати на себе надмірний леверидж, наприклад, для компенсації низької рентабельності; обов'язковий коефіцієнт чистого стабільного фінансування, який вимагатиме від кредитних організацій та системних інвестиційних компаній фінансувати свою довгострокову діяльність (активи та позабалансові статті) із стабільних джерел фінансування (зобов'язання), щоб усунути надмірну залежність від короткострокового оптового фінансування та знизити ризик довгострокового фінансування; вимога, відома як загальна здатність поглинання збитків

(TLAC), для глобальних системно значущих установ мати мінімальні рівні капіталу та інших інструментів, які зазнають збитків у разі врегулювання. TLAC буде інтегровано в існуючу систему мінімальних вимог до власних коштів та прийнятних зобов'язанням (MREL); різні заходи, що стосуються, загалом, ринкового ризику, кредитного ризику контрагента, інвестицій у фонди та великих ризиків. Ключовим моментом пакету заходів для Європейського Союзу є підвищення пропорційності, оскільки вводиться спрощений підхід для невеликих та менш складних установ щодо деяких поточних вимог щодо розкриття інформації, звітності та складних правил, пов'язаних із бухгалтерськими книгами. Інша істотна зміна для Європейського Союзу, що викликала значні суперечки, стосується вимог до деяких банків, які не входять до Європейського Союзу і мають штаб-квартири в третіх країнах, створювати проміжну холдингову компанію для своїх дочірніх компаній у Європейському Союзі. Пакет заходів щодо зниження ризиків (включаючи CRD V) набрав чинності 27 червня 2019 року. Більшість положень CRR II застосовуються з 28 червня 2021 року, але терміни подання цих стандартів були відкладені внаслідок covid-19.

Важливо докладніше зупинитися на пропорційному регулюванні, яке застосовується в Європейському Союзі. У світовій практиці на основі зарубіжного досвіду склалося 2 моделі, кожна з яких спирається на кількісні (обсяг сукупних активів та обсяг відкритої валютної позиції) та якісні (включення цінних паперів банку до лістингу біржі) критерії сегментації національних фінансових посередників. Так, у Європейському Союзі вимога дотримання нормативів ліквідності за Базелем діє щодо всіх банків, проте, наглядовий орган може приватно вводити винятки [10].

У Європейському Союзі у 2017р. було введено послаблення регуляторного характеру, які торкнулися таких сфер, як оцінки ризиків

торгового портфеля, кредитний ризик контрагента, норматив схильності великомасштабним ризикам, обсяг та частота розкриття фінансових даних.

Враховуючи швидкість розвитку інформації та переходу світу на цифровий шлях розвитку, особливу роль починає відігравати Директива про платіжні послуги (Payment Services Directive) та друга директива відповідно. Ця директива мала гармонізувати правила ведення бізнесу для всіх постачальників електронних платіжних послуг на території Європейського Союзу та створити багаторівневий режим пруденційної авторизації для небанківських постачальників платіжних послуг, відомих як платіжні установи. Основний фокус цієї директиви на електронних засобах платежу, включаючи прямі дебети, дебетові картки, кредитні картки, постійні доручення, платежі по мобільному або стаціонарному телефону та платежі з інших цифрових пристроїв, а також послуги грошових переказів [2]. Payment Services Directive 2 (термін реалізації до 2018 р.) розширив географічне охоплення, застосувавши вимоги до прозорості та інформації до платіжних операцій у всіх валютах та до платіжних операцій, коли тільки один постачальник платіжних послуг перебуває в Європейському Союзі.

У Європейському Союзі також існує окремий режим консолідованого нагляду за фінансовими групами зі змішаною діяльністю (фінансовими конгломератами), встановлений Директивою про фінансові групи (Financial Groups Directive, FGD), яку держави-члени повинні були запровадити до національного законодавства до 11 серпня 2004 р. Фінансові групи - це групи, які здійснюють діяльність у сфері фінансових послуг як суттєва частина свого бізнесу та мають значні частки у кожному із секторів банківської справи, інвестиційних послуг та страхування [13].

Відповідно до директиви, банк, інвестиційна компанія або страховик, уповноважений регулятором ЄЄЗ і який є членом (або материнською

компанією) групи фінансового конгломерату, підлягає додатковому нагляду на груповій основі на додаток до відповідного галузевого (тобто страхового чи банківського) консолідованого нагляду. Правила здійснення такого нагляду можуть відрізнятися від тих, що застосовуються до груп, що складаються лише з банків [9].

18 січня 2021 р. ЄСА опублікували остаточний проект технічних стандартів щодо впровадження гармонізованих шаблонів для звітності про внутрішньогрупові операції та концентрацію ризиків фінансових конгломератів, що підлягають додатковому нагляду в рамках цієї директиви. Якщо ці стандарти не будуть відхилені Парламентом або Радою, вони набудуть чинності 1 січня 2022р. Інструментом регулювання банківської діяльності є також «Директива про ринки фінансових інструментів» (Markets in Financial Instruments Directive, MiFID). MiFID дуже важлива для великої кількості банків Європейського Союзу, які надають інвестиційні послуги, а також здійснюють діяльність із прийому депозитів та кредитування [8]. Прийняття цієї директиви вплинуло на ринок інвестиційних послуг. По-перше, було розширено сферу регулювання сектора інвестиційних послуг з додаванням нових важливих регульованих інвестиційних послуг та продуктів. По-друге, фірми отримали можливість надавати ширший спектр інвестиційних послуг на транскордонній основі чи через філії не більше ЄЕЗ. По-третє, були знижено бар'єри на національному рівні для інвестиційних послуг на єдиному ринку Європейського Союзу. Більше регулювання отримали торговельні майданчики, зокрема багатосторонні торговельні майданчики [3].

Надалі з 2017р. MiFID було розширено до MiFID II та ввімкнуло такі положення: включено новий тип торгових майданчиків – організовані торгових майданчиків (OTF) [12]. OTF підпорядковуються тим самим

основним вимогам до роботи торгового майданчика, як і існуючі платформи, і мають широке визначення, щоб охопити всі форми організованої торгівлі, що не відповідають існуючим категоріям; вся торгівля деривативами, які мають право на кліринг та є досить ліквідними, була перенесена на регульовані ринки, MTF чи нові OTF; підвищення прозорості торгівельної діяльності на ринках акцій, включаючи темні пули, та новий режим прозорості торгівлі для ринків неакцій; нові гарантії для алгоритмічної та високочастотної торгової діяльності; у координації з ESMA або EBA та за певних обставини наглядові органи отримали можливість забороняти конкретні продукти, послуги чи практику у разі загрози захисту інвесторів, фінансової стабільності чи упорядкованого функціонування ринків; нові повноваження регулюючих органів з моніторингу та втручання у торгівлю товарними деривативами, включаючи запровадження лімітів на позиції; більш суворі вимоги до управління портфелем, інвестиційним консультаціям та пропозиції складних фінансових продуктів, таких як структуровані депозити; заборона (з урахуванням винятків) на спонукання третіх сторін у разі управління портфелем та для фірм, які надають незалежні консультації [7].

Щорічно Європейський центральний банк разом з органами нагляду проводять процедуру SPER, в рамках якої вивчають ризики банків та розробляють вимоги до капіталу та рекомендації для кожного окремого банку (на додаток до встановленого законом мінімального капіталу) [11]. У рамках SREP оцінюються чотири основні елементи: життєздатність та стійкість бізнес-моделей, адекватність внутрішнього управління та ризик-менеджменту, ризики для капіталу та ризики для ліквідності та фінансування [16]. Кожному елементу надається бал від 1 до 4 (при цьому 1 – найкращий, а 4 – найгірший). Потім ці бали об’єднуються для отримання загального балу (що також варіюється від 1 до 4) [4].

Результати SREP у 2022 р. показують, що банки мають стійкі позиції щодо капіталу та ліквідності та збільшили прибутковість, при цьому бали в цілому не змінилися CET1: середньозважене значення вимог Компонента 2 встановлено на рівні 1,1%, без змін порівняно з минулим роком CET1: середньозважене значення загальних вимог до капіталу та рекомендацій щодо CET1 збільшилося до 10,7% порівняно з 10,4%, що відображає вплив макропруденційної політики [5].

У 2022р. Європейський центральний банк представив низку ініціатив, спрямованих на стимулювання реакції банків на середньострокові структурні перетворення, такі як цифровізація фінансової системи та перехід до «зеленої» економіки [15]. Ці ініціативи були спрямовані на включення до SREP тематичного огляду з кліматичних та екологічних ризиків та результатів стрес-тестів з клімату. ЄЦБ також запустив проект зі збору знань у банківському секторі для моніторингу впровадження цифрової трансформації та адаптації бізнес-моделей [6]. На 2023 р. середньозважені вимоги Компонента 2 (P2R), встановлені ЄЦБ для загального капіталу залишилися на рівні вимог, встановлених у попередні роки, і склали 2,0% від активів, зважених з урахуванням ризику (RWA), після 1,9% у 2022 р. P2R для CET1 також залишився практично незмінним на 2023 рік – 1,1% [14]. Враховуючи, що у 2022 р. стрес-тест капіталу в рамках SSM не проводився, посібник з компоненту 2 (P2G) залишилося практично незмінним і склало в середньому 1,3%.

Висновки. Відмінності у національних правових режимах ліквідації банків створюють нерівні умови для клієнтів банків і можуть перешкоджати плавному відходу з ринку збанкрутілих банків. Вирішенням проблеми могло стати створення єдиного європейського інструменту ліквідації за прикладом Федеральної корпорації страхування депозитів (FDIC) у США. Вирішення

кризових ситуацій пов'язане не лише з банками-банкрутами та страхуванням вкладів. Йдеться також про здатність фінансової системи поглинати потрясіння та уникати надмірного деліверіджу у разі виникнення збитків, що посилюють негативні потрясіння для реальної економіки. Звідси випливає необхідність проведення більш ефективної та централізованої макропруденційної політики у євросоні. Таким чином, при створенні банківського союзу простежується тенденція до централізації регулювання діяльності кредитних установ та її посилення. Законодавчі органи також прагнуть своєчасно реагувати на виклики, що виникають, і нові загрози, змінювати законодавство таким чином, щоб підвищувати стійкість кредитних установ і стабільність, та ефективність функціонування фінансового ринку в цілому.

Дискусія. Водночас дискусійними залишаються питання спектру інструментарію правового регулювання діяльності кредитних організацій Європейських держав створення системи забезпечення фінансової безпеки, розробки способів уникнення можливих загроз та напрямів мінімізації негативних впливів і нейтралізації негативного впливу кризових явищ економіки.

Література

1. Аванесова І.А. Передумови регулювання кредитної діяльності в Україні: історія і сучасність. Банківська справа. 2002. № 4. 79 с.
2. Баклан О.В. Банківське право: підручник. К.: Друкарський двір Олега Федорова, 2018. 346 с.
3. Гайворонський В. Д. Фінансове право: Курс лекцій. К.: Сталь, 2015. 472 с.

4. Домбровський В. С. Поняття і сутність банківського нагляду в Україні. *Ефективна економіка*. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_341 (дата звернення: 12.01.2024).
5. Ковалів М.В. Банківське право України: навч. посібн. [Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін.]. Львів: СПОЛОМ, 2023. 256 с.
6. Сігайлов А.О. Принципи та методи державного регулювання банківської діяльності. К., 1999. С. 35.
7. Сідак М.В. Порівняльний аналіз правових засад інституту достатності капіталу кредитних інститутів у Європейському Союзі та країнах Східної. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 1. С. 198-202.
8. Сторожук І.П. Банківське право. Загальна частина: навчальний посібник. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2017. 243 с.
9. Тімашов В.О. Фінансова система України: правова характеристика та законодавче регулювання. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 121–133.
10. Beirne J., Friedrich Ch. Macroprudential policies, capital flows, and the structure of the banking sector. *Journal of International Money and Finance*. 2017. Vol. 75. P 47–68.
11. Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate. *Financial Conduct Authority's Handbook*. URL: <https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/glossary/G1411.html> (дата звернення: 06.02.2024).
12. Guidelines for institutions and resolution authorities on improving banks resolvability and consults on transferability. *EBA*. 2022. URL: <https://tinyurl.com/uxjmwus7> (дата звернення: 16.02.2024).

13. Guidelines for institutions and resolution authorities on improving banks' resolvability on transferability. *EBA*. 2022. URL: <https://tinyurl.com/ymct2hu5> (дата звернення: 10.01.2024).
14. ECB keeps capital requirements steady in 2023, as banks remains resilient. *European Central Bank*. 2023. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ssm.pr230208~8971619db2.en.html> (дата звернення: 15.01.2024).
15. Gehrig Th., Iannino M. Did the Basel Process of capital regulation enhance the resiliency of European banks? *Journal of financial stability*. 2021. № 55. P. 56-60.
16. Noonan L., Fleming S, Arnold M. Brussels eyes new rules to tighten grip on branches of non-EU banks. *Financial Times*. 2021. URL: <https://www.ft.com/content/422cdc64-c16b-414d-9621-529d042b7e8a> (дата звернення: 20.01.2024).

References

1. Avanesova I.A. Peredumovy rehuliuвання kredytnoi diialnosti v Ukraini: istoriia i suchasnist. *Bankivska sprava*. 2002. № 4. 79 s.
2. Baklan O.V. Bankivske pravo: pidruchnyk. K.: Drukarskyi dvir Oleha Fedorova, 2018. 346 s.
3. Haivoronskyi V. D. Finansove pravo: Kurs lektsii. K.: Stal, 2015. 472 s.
4. Dombrovskyi V. S. Poniattia i sutnist bankivskoho nahliadu v Ukraini. *Efektivna ekonomika*. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_341.
5. Kovaliv M.V. Bankivske pravo Ukrainy: navch. posibn. [Kovaliv M. V., Yesimov S. S., Nazar T. Ya. ta in.]. Lviv: SPOLOM, 2023. 256 s.

6. Sihailov A.O. Pryntsypy ta metody derzhavnoho rehuliuвання bankivskoi diialnosti. K., 1999. S. 35.
7. Sidak M.V. Porivnialnyi analiz pravovykh zasad instytutu dostatnosti kapitalu kredytnykh instytutiv u Yevropeiskomu Soiuzi ta krainakh Skhidnoi. *Porivnialno-analitychne pravo*. 2013. № 1. S. 198-202.
8. Storozhuk I.P. Bankivske pravo. Zahalna chastyna: navchalnyi posibnyk. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava, 2017. 243 s.
9. Timashov V.O. Finansova systema Ukrainy: pravova kharakterystyka ta zakonodavche rehuliuвання. *Pravo i suspilstvo*. 2021. № 2. S. 121–133.
10. Beirne J., Friedrich Ch. Macroprudential policies, capital flows, and the structure of the banking sector. *Journal of International Money and Finance*. 2017. Vol. 75. P 47–68.
11. Directive 2002/87/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate. *Financial Conduct Authoritys Handbook*. URL: <https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/glossary/G1411.html>.
12. Guidelines for institutions and resolution authorities on improving banks resolvability and consults on transferability. *EBA*. 2022. URL: <https://tinyurl.com/yxjmwus7>.
13. Guidelines for institutions and resolution authorities on improving banks resolvability on transferability. *EBA*. 2022. URL: <https://tinyurl.com/ymct2hu5>.
14. ECB keeps capital requirements steady in 2023, as banks remains resilient. *European Central Bank*. 2023. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ssm.pr230208~8971619db2.en.html>.

15. Gehrig Th., Iannino M. Did the Basel Process of capital regulation enhance the resiliency of European banks? *Journal of financial stability*. 2021. № 55. P. 56-60.
16. Noonan L., Fleming S, Arnold M. Brussels eyes new rules to tighten grip on branches of non-EU banks. *Financial Times*. 2021. URL: <https://www.ft.com/content/422cdc64-c16b-414d-9621-529d042b7e8a>.